

Jornades de Foment de la Investigació

**ELS GRUPS
INTERACTIUS
A L'IES BOVALAR:
APROPAMENT A
UNA EXPERIÈNCIA
TRANSFORMADORA**

Autors

Vicent PALLARÉS.

RESUM:

Aquesta experiència inclou la visió d'un membre del voluntariat dels grups interactius dins de l'aula en l'Institut núm. 10 de Castelló des d'una perspectiva basada en l'aprenentatge dialògic i la transformació de les desigualtats socials.

Col·laboro com a voluntari en l' I.E.S. núm. 10 Bovalar de Castelló de la Plana, centre que porta "l'etiqueta" CAES. La primera vegada que vaig conèixer la existència d'aquest centre va ser a la universitat per mitjà del meu professor de Psicologia de la Educació, que vaig retrobar anys més tard, per a tornar a reprendre el tema del treball cooperatiu amb el qual estava interessat.

Vaig ésser convidat a visitar l'institut per a observar les innovacions que es feien i el que vaig veure em va semblar molt interessant. Era un tipus de centre diferent a tot allò que havia vist abans. De seguida vaig acceptar estar en aquest grup per a col·laborar amb ells.

El projecte s'havia engegat ja feia un temps. El començament va ser fa uns cinc anys quan un grup de voluntaris i voluntàries universitaris va començar a entrar a les aules simplement per a fer costat a aquells i aquelles alumnes que més ho necessitaven. Ja no es tractava de donar-los suport educatiu, sinó, tan sols afectiu. Intentaven, així, estimular el seu aprenentatge. No pretenien que el voluntariat que allí anava suplantara les funcions docents, ni que foren únicament secretaris o secretàries de cap professor o professora, sinó el que es pretenia amb el voluntariat és que participaren d'un projecte de transformació social.

Els problemes amb els quals ens enfrontàvem eren diversos :

- Existia un fracàs de l'alumnat i el professorat en molts casos es veia incapaç de fer-hi front.
- Hi havia una existència de diversos i diverses alumnes disruptius en classe que interrompien constantment.

Una de les causes que produïa aquest fet era que les tasques que es portaven a terme en classe no comptaven amb la seua participació i per tant s'avorrien i molestaven. Necessitaven tasques curtes i que s'acabaren abans que perdesen l'interés.

-Hi havia una part de l'alumnat en les classes que tenia un potencial d'aprenentatge molt gran però que es perdia, a causa de les constants interrupcions de l'alumnat i el ritme de les classes es feia molt lent. Part del col·lectiu de professorat estava desanimat i moltes vegades no trobava eixida per aquesta situació.

Quan es troba una classe amb aquestes característiques el que es fa en molts casos és segregat-la en diferents petits grups segons el seu rendiment. És a dir: si tenim un o una adolescent que té un rendiment inferior o amb un ritme més el que fem és enviar-lo a un altre espai del centre educatiu. Dia a dia els apartem i, fins i tot, apleguem és a enviar-los finalment fora del centre educatiu: el refusament està servit i assolit.

Amb els grups interactius seguim una dinàmica inversa. Intentem fer participar a tot l'alumnat per a què cap es pugui sentir desvinculat de les activitats que allí es desenvolupen.

Si comptem amb una classe de vint alumnes i som quatre voluntaris-es el que fem és dividir la totalitat de l'alumnat en grups reduïts de cinc alumnes. Ara bé, no els organitzem seguint un ordre de llista o homogeneïtzant els grups sinó que busquem la màxima heterogeneïtat possible.

Cadascú dels voluntaris-es ens encarregarem directament d'administrar les interaccions necessàries, a més de fomentar al màxim les interaccions entre iguals.

Si, en ocasions no hi ha prou voluntariat, és el mateix professor-a el que es posa en un grup interactiu, combinant la seua funció com a docent, per a tots els grups, amb la de voluntari per a eixe grup.

Tot i això, la funció principal del professor-a responsable de l'aula serà la dinamització del treball de cada grup: abans de la classe prepararà aquelles materials que facilitaran la conducció del treball dels grups.

Tenim espais de cinquanta minuts, consegüentment intentem dividir-nos tot el voluntariat en quatre grups (açò pot donar lloc a que un grup tinga un parell de voluntaris-es) per a dividir el temps en un quart per cada activitat.

Nosaltres fem els grups interactius d'una manera un tant diferent de com es porten a terme en les comunitats d'aprenentatge de Catalunya, Aragó o Euskadi. En elles, els tutors-es giren de grup en grup, o els grups canvien de taula. En canvi, als nostres, les tutores i tutors resten fixes a cada grup sempre. Som conscients que es perden interaccions, ja que al passar de grup en grup els diferents tutors i tutores és multipliquen les mateixes i també és la riquesa dels diferents referents.

De vegades per inèrcies del propi grup, de vegades per a vèncer certes resistències del professorat o per facilitar una cert acoblament entre voluntariat, alumnat i professorat ens ha estat molt més fàcil per establir durant els primeres sessions, relacions més estables entre voluntariat i grup d'alumnes.

Si un mateix grup té sempre la mateixa persona tutora s'estableixen llaços afectius entre tutor-a/alumna-e i s'augmenta més fàcilment la confiança entre tothom. Ara bé, sempre intentem transitar cap a l'altra tècnica perquè té major potencialitat

L'alumnat sempre ens han vist com una cosa estranya ja que sempre intenten etiquetar-ho tot i a nosaltres no saben com fer-ho. Ni som professorat, ni som alumnes, ni som psicòlegs... Nosaltres els diem que som voluntariat. I la seua resposta sempre és la mateixa: I això què és? Què us paguen? Tanmateix, pense que els agrada i que és un moment especial per a ells i elles perquè són gent jove que parla amb un llenguatge diferent al professorat. Crec que ens han arribat a veure'ns com un més de la seua colla i de fet ens conten, enmig de les converses, moltes coses personals; considere que és un senyal que ens han pres confiança.

La dinàmica que es fa servir per a realitzar els grups interactius comença quan les persones voluntàries arribem a l'institut durant l'hora anterior a l'activitat: ens trobem en el despatx del gabinet psicopedagògic i allí conversem. Després pugem cap a la classe on, normalment, ja ens espera l'alumnat amb la pregunta: Fem grups avui?. Aleshores és quan comentem amb el professor-a del nivell on portem a terme els grups interactius les activitats que cal fer i fem una divisió d'aquestes així com dels grups.

Un soroll enorme ho envaeix tot. Ja estan movent les taules. Miquel ja ens diu que avui no té ganes de treballar. Ens costa sempre una mica convèncer-lo, però finalment es posa en el grup. Això és un gran èxit ja que abans del treball per grups interactius sempre s'alçava per a rodar per la classe. Li he dit que ha de ser el meu ajudant, com sempre i que no em pot fallar perquè som col·legues. Accedeix. Rosa em pregunta que tal el cap de setmana i si encara tinc son i des de l'altra punta de la classe veig com la meua companya Anna fa servir totes les seues estratègies per tal que Abderrahim treballe.

Nosaltres no fem contracte a diferència d'altres. És, únicament el nostre compromís i les nostres ganes el que fan possible que cada setmana els grups tornen al nostre centre.

Repartisc les primeres fulles d'activitats preparades pel professorat i escolte les primeres protestes per part de membres de grups que estan cansats abans de començar però accedeix tot el món a treballar. Em costa molt d'aconseguir que dos membres del grup molt inquiets, resten asseguts a la seua taula. Hauré de pensar la forma que facen seua l'activitat i la forma de relacionar-la amb el seu dia a dia per a que em presten atenció.

En una mateixa taula, conviuen i treballen ara alumnes de diferents, ètnies i nacionalitats molt acord a la concepció que tenim nosaltres d'una escola oberta a tothom i dialogant. Sota el meu punt de vista amb els grups interactius se'ls facilita que treballen tots i totes plegats: d'altra manera no es podria aconseguir donat que per ells i elles no accedirien a treballar junts. Considero que hem aconseguït que la inclusió arribi a les nostres aules. Una inclusió que de vegades veiem perillar per cert alumnat que mostrava reaccions contràries a seure o treballar amb gent diferent a ells, actituds que vam tallar en sec.

Amb els grups reduïts podem veure treballant a la mateixa taula, interaccionar i ajudar alumnat diferent per a aplegar a una meta igual: aprendre i compartir el màxim de coneixements.

Continuem l'activitat i fem el primer canvi amb les típiques paraules de : "jo no he pogut acabar aquesta activitat, vinga deixa un poc més de temps!". Tanmateix la temporalització ha d'ésser estricta en aquests casos ja que pel contrari no podríem acabar de fer l'activitat És aquesta temporalització i la curta durada de les activitats el que fa que l'alumnat centre molt més l'atenció en les mateixes i es puga treballar molt més al llarg de la classe accelerant així l'aprenentatge.

Seguim amb els canvis corresponents a les diferents activitats i arribem al final de la classe replegant els darrers fulls d'exercicis. Aleshores ve el moment d'endreçar la classe ja que quan fem grups la dividim en xicotets grups i el professorat tan sols usa aquesta organització en els grups i quan s'acaben aquests cal tornar a l'organització de l'espai "normal" de la classe.

Aquest any ha estat el tercer any que s'han portat a terme els grups interactius a l' IES núm.10. Els hem portat a terme tant en assignatures fins a d'altres com ara : música, ciències naturals o ciències socials. En primer lloc vam proposar a alguns professors-es en què consistia aquesta activitat i si ens deixarien portar-la a terme durant les seues classes, però la nostra sorpresa va ser que altre professorat quan va veure com funcionaven aquests grups demanaven voluntariat per a les seues aules.

La conclusió ha estat molt positiva doncs pensem que hem accelerat el ritme d'aprenentatge, hem provocat la inclusió d'alumnes, hem disminuït els problemes de comportament i hem aconseguït que aprengueren més.

Aquesta conclusió està compartida pel Gabinet Psicopedagògic,

El professorat ha vist positivament els canvis i açò ha estat molt important. Ha vist com alumnat que abans no agafava un llapis ara escriuen i mostren interès. Com és molt més fàcil el treball en classe quan les tasques estan dividides i l'interès dels i de les alumnes es mantenen quan les activitats es canvien mitjançant les rotacions d'activitats i com es poden aprofitar les hores al màxim accelerant l'aprenentatge dels alumnes.

Personalment portar a terme aquest projecte m'ha aportat moltes coses positives. En primer lloc, tenir l'oportunitat de participar en un projecte de transformació social en el que estic compromés. M'ha permès també conèixer un grup de gent que comparteix una percepció semblant del que és l'educació, així com viure la realitat diària en un centre CAES que és tota una experiència. I sobretot he après moltes coses sobre educació que abans no coneixia o coneixia molt teòricament de les classes. I les coses quan les veus en la realitat moltes vegades canvien.

Les bones relacions que hi ha entre nosaltres és una de les característiques que ha marcat el nostre voluntariat. Una il·lusió per transformar sempre ha estat compartida per tots i totes nosaltres. Moltes vegades parlo amb una companya que és també voluntària i em diu que l'institut forma part de la seua vida i que ha après moltes coses sobre com ensenyar als i a les adolescents i, sobretot, ha après moltes coses sobre ella mateixa que abans no coneixia. Tots hem somniat l'institut que desitjàvem i crec que amb els nostres somnis individuals hem fet realitat un gran somni col·lectiu.

RECURSOS BIBLIOGRÀFICS I EN XARXA

- AUBERT, A.; DUQUE, E; FISAS, M; VALLS, R. (2004): *Dialogar y transformar. Pedagogía crítica del siglo XXI*. Barcelona: Graó.
- AUBERT, A.; GARCÍA, C. (2001): *Interactividad en el aula*, en Cuadernos de Pedagogía, nº301, abril 2001, p.20-24. Barcelona: Praxis.
- ELBOJ, C; PUIGDELLÍVOL, I. SOLER, M.; VALLS, R. (2003):
Comunidades de aprendizaje: Transformar la educación. Barcelona :Graó.
- CASTELLS, M. I altres. (1994): *Nuevas perspectivas críticas en Educación*. Barcelona: Paidós.
- FREIRE, P. (1997). *A la sombra de este árbol*. Barcelona: Roure (p.o. en 1995).